

2.Посилює увагу, пам'ять учня, сприяє кращому запам'ятовуванню навчального матеріалу, формування певних логічних зв'язків.

3.Заохочує вивчення історії рідного краю шляхом урізноманітнення пошуку інформації та її запам'ятовування; розвиває спостережливість, увагу, пам'ять, уміння висловлювати свою думку, навички аналізу історичних подій чи постатей, фактів і на основі даних робити певні висновки – як конкретні так і абстраговані.

На початку проектної діяльності створюється ініціативна група із трьох – чотирьох учнів, яка повинна протягом семи занять створити презентацію та її презентувати.

Під час пошукового й аналітичного етапів учні формують проблему й мету проекту, збирають інформацію; опрацьовують її; складають план реалізації проекту. План поетапного виконання міні-проекту передбачає відбір та аналіз інформації, складання орієнтовного плану презентації та її створення.

Практичний етап виконання проекту частково здійснюється на заняттях, оскільки більшу частину інформації вони будуть отримувати з додаткової літератури, музеїв, мережі Internet.

Вибір учнів може зупинитися на таких відомих постатях, як Т.Г. Шевченко і Конотоп, Г. Квітка – Основ'яненко, конотопська доля художників М. Ге, К. Малевича, І. Ю. Рєпін та картина «Запорожці пишуть листа турецькому султану» й багато інших відомих постатей рідного Конотопського краю.

Презентація проектних доробків повинна презентуватись як відео презентація. Також учасники повинні розробити невеличку пам'ятку.

Оскільки цей проект спрямований на краєзнавче-пошукову роботу він впливає на формування усвідомлення того, що історія України починається із знання історії своєї родини, міста чи села, рідного краю та бажанням досліджувати її.

На контрольному етапі проводиться аналіз результатів та встановлюється статус соціально значущої роботи для подальшого використання у навчальному процесі.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Баханов К.О. Навчання історії за проектною системою // Історія в школах України. 2000. № 3. С. 33 – 37.
- 2.Бондаренко Г.В. Методологічні проблеми шкільного і вузівського історичного краєзнавства // Історичне краєзнавство в системі освіти України: здобутки, проблеми, перспективи. Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2002. С. 9-15.
- 3.Мирошніченко В.О. Організація проектної діяльності учнів на уроках історії в 10 класі. Харків: видавнична група Основа 2009. С. 5-154.
- 4.Треф'як Я.І. Методика проведення уроків з історичного краєзнавства // Історичне краєзнавство в системі історичної освіти: здобутки, проблеми, перспективи. Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2002. С. 92-99.
- 5.<https://osvita.ua/school/method/1158/>
- 6.<https://naurok.com.ua/organizaciya-istoriko-kraeznavcho-ta-poshukovo-roboti-v-shkoli-z-dosvidu-roboti-105770.html>

REFERENCES

1. Bahanov K.O. Navigation of the history behind the design system // History in the schools of Ukraine. 2000. No. 3. P. 33 - 37.
2. Bondarenko G.V. Methodological problems of school and university historical history // Historical history in the system of education in Ukraine: health, problems, perspectives. Kam'yanets-Podilsky: Abetka-Nova, 2002.S. 9-15.
3. Miroshnichenko V.O. Organizing design studies at the lessons of history in 10 classes. Kharkiv: a viewer of the Group Foundation 2009. S. 5-154.
4. Tref'yak Ya. I. The methodology of the lesson in historical knowledge // Historical knowledge in the system of historical education: health, problems, prospects. Kam'yanets-Podilsky: Abetka-Nova, 2002.S. 92-99.
5. <https://osvita.ua/school/method/1158/>
- 6.<https://naurok.com.ua/organizaciya-istoriko-kraeznavcho-ta-poshukovo-roboti-v-shkoli-z-dosvidu-roboti-105770.html>

УДК 94 (470+571)''1994/2009''

Кравцов Сергій,
студент магістратури ННІ Інституту історії та філософії
СумДПУ імені А.С. Макаренка,
Суми, Україна

ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНІ КОНФЛІКТИ НА ПІВНІЧНОМУ КАВКАЗІ (1994-2009 рр.) : ЗОВНІШНІЙ ФАКТОР

Стаття присвячена аналізу основних не врегульованих аспектів російсько-чеченського конфлікту в період з 1994 по 2009 роки, а також виявлення наслідків даної ситуації в розглянутий період і до теперішнього часу для України та світу.

Кравцов С. Военно-политические конфликты на Северном Кавказе (1994-2009 гг.): внешний фактор. Стаття посвящена анализу основных неурегулированных аспектов российско-чеченского конфликта в период с 1994 по 2009 годы, а также выявлению последствий данной ситуации в рассматриваемый период и до настоящего времени для Украины и мира.

Ключевые слова: российско-чеченский конфликт, урегулирование отношений.

Kravtsov S. Military-political conflicts in the North Caucasus (1994-2009): an external factor. The article is devoted to the analysis of the main unresolved aspects of the Russian-Chechen conflict in the period from 1994 to 2009, as well as to the identification of the consequences of this situation in the period under review and to the present for Ukraine and the world.

Key words: Russian-Chechen conflict, regulation of relations.

Актуальність теми дослідження обумовлена сьогодишньою міжнародною ситуацією в якій знаходиться Україна, коли цілісність кордонів держави порушуються, коли великі території незалежної країни, цілком незаконно, переходить під владу держави – агресора. Я проводжу паралель із ситуацією в якій опинилася Чеченська Республіка та войовничий чеченський народ в кінці ХХ століття, пройшовши дві війни проти Російської Федерації у боротьбі за свою незалежність. Які причини і в чому полягає суть чечено - російського конфлікту кінця ХХ століття? Які його специфічні особливості в рамках історичної хроніки розвитку чечено – російських відносин?

Для позначення досліджуваної ситуації прийнято використовувати кілька термінів: крім «конфлікту в Чечні», поширені також визначення «російсько-чеченський конфлікт», «чеченська криза», «чеченська війна», «друга Кавказька війна» та ін. Слід зазначити, що всі ці терміни, в тій чи іншій мірі, носять умовний характер - від найбільш нейтрального «чеченський конфлікт» до найбільш політизованого - «російсько-чеченський конфлікт», оскільки це не чисто міжетнічний конфлікт, так само як не існувало конфлікту між усіма чеченцями і всіма іншими російськими громадянами. Безпосередньо чеченський конфлікт - закономірне породження розпаду СРСР, що супроводжувався боротьбою старих і нових політичних еліт, переділом влади і власності мафіозно-політичними групами власне Чечні та Росії.

Загальні роботи, в яких зроблено огляд теми : Багдасарова А.Б. Про патентування деяких проблемах еволюції терміна «національна свідомість» // Проблеми міжетнічних відносин на Північному Кавказі / Збірник статей учасників Всеросійської науково-практичної конференції. Ставрополь, 1994. Зайдельман Р. Теорії конфліктів і світу: концепції, підхід, методи. Етнічні і регіональні конфлікти в Євразії // Коппітерс Б., Ремакль Е., Зверев А. (ред). М., 1997. Чеченська Республіка і чеченці: історія і сучасність // Матеріали Всеросійської наукової конференції. Москва, 19-20 квіт. 2005 [відп. Ред. Х.І.Ібрагммов; В.А. Тишков]. - М., Наука, 2006. Культура Чечні: історія і сучасні проблеми / [Відп. ред. Х.В. Туркана]. - М.: Наука, 2002. Фурман Д. Найважчий народ для Росії // Чечня і Росія: суспільства і держави-М., 1999. Дерлугьян Г. Чеченська революція і чеченська історія // Чечня і Росія: суспільства і держави. - М., 1999.

Завдання статті є розглянути політичну ситуацію під час виникнення конфлікту та дати оцінку ведення бойових дій обох сторін, об'єктивно оцінити значення цього явища в історії, розглянути специфіку явища в контексті періоду того часу та значення для сучасності.

З початком перебудови в різних республіках СРСР активізувались націонал-патріотичні рухи. Однією з подібних організацій став створений у 1990 році Загальнонаціональний конгрес чеченського народу (ЗКЧН) на чолі з генералом Джохаром Дудаєвим, який ставив своєю задачею вихід Чечні зі складу Радянського Союзу. 8 червня 1991 року ЗКЧН проголосив незалежність Чеченської республіки Нохчі-чо, а 6 вересня оголосив розпуск державних структур Чечено-Інгушської Автономної республіки, керівництво якої підтримало «Серпневий путч» в Москві. Цього ж дня штурмом було взято приміщення Верховної ради, телецентр і «Будинок радіо» в Грозному. 27 жовтня 1991 року в Чечні пройшли вибори президента і парламенту.

Після розпаду СРСР у грудні 1991 року новообраний президент Дудаєв оголосив про вихід Чечні зі складу Російської Федерації. У відповідь на це в Чечні був оголошений надзвичайний стан, який де-факто ввести не вдалось і з республіки почався вивід російських військ, що тривав до літа 1992 року. У грудні того ж року Чечено-Інгушська АРСР припинила своє існування юридично. В результаті Чечня стала фактично незалежною, але юридично не визнаною ніякою державою. З літа 1994 року розпочались бойові дії між силами Джохара Дудаєву і опозицією, яка 26 листопада 1994 року здійснила спробу захоплення Грозного. Після розгрому антидудаєвських сил в полон потрапило багато росіян, які, як з'ясувалося, діяли в рамках планів ФСБ - здійснити захоплення Чечні силами чеченських військових формувань, щоб це виглядало як внутрішньо-чеченське протистояння. 1 грудня російська авіація завдала удар по військових аеродромах Чечні, знищивши всі розміщені на них військові літаки. 11 грудня 1994 року президент РФ Борис Єльцин підписав указ про проведення військової операції в Чеченській республіці. За планом передбачалось до 13 грудня захопити Грозний, а до 19 грудня взяти під контроль всю територію республіки. Проте російська армія зазнала перших втрат ще на підступах до Чечні, а бої розгорілися далеко від її столиці. Розпочати ж штурму Грозного росіяни змогли лише в новорічну ніч 31 грудня після тижневої серії масових авіабомбардувань та ракетних і артилерійських обстрілів, що привели до загибелі тисяч мирних жителів.

В новорічну ніч проти 1 січня 1995 року російське командування наважилось на потужний штурм чеченської столиці з чотирьох напрямків. Бронетанкова атака була малоефективною в міських умовах, зазнала невдачі і до 3 січня майже російські сили були знищені, а решта, яка відчувала нестачу боєприпасів, їжі і питної води, здалася в полон. Наступний штурм Грозного розпочався 7 січня і закінчився 6 березня взяттям столиці Чечні. Внаслідок бойових дій в Грозному, за оцінками російських правозахисників загинуло близько 35 000 мирних жителів (з них близько 5 000 дітей) та 10 тисяч російських солдат (офіційна число — 2 тисячі). За словами керівника оборони Грозного Аслана Масхадова за цей же період загинуло 12 тисяч російських вояків та 600 чеченських військовослужбовців.

Ще не досягши військових завдань щодо штурму Грозного, російські війська перейшли до наступного етапу військової операції — встановленню військового контролю над всією територією Чечні. Незважаючи на певні успіхи росіян у рівнинній Чечні, в горах, де бої велись з надзвичайною запеклістю, успіху їм досягти не вдалось.

Під тиском Державної Думи та громадськості, російське керівництво на чолі з Борисом Єльциним було змушене розглянути можливість ведення переговорів. У зв'язку з цим Єльцин підписав "Указ щодо нормалізації обстановки в ЧР", яким оголосив мораторій на бойові дії в Чечні з 28 квітня по 11 травня 1995 року.

Після закінчення мораторію військові дії продовжились. В середині червня після успішної атаки підрозділів Шаміля Басаєва на Будьонівськ була укладена чергова угода про припинення вогню та почались переговори між російським та чеченським керівництвом. 19 червня 1995 року під егідою ОБСЄ розпочався перший раунд переговорів між російською та чеченською сторонами, під час яких була досягнута домовленість про продовження мораторію на бойові дії на невизначений термін, обмін усіма полоненими, роззброєння збройних сил Чечні, виведення російських військ і проведення у республіці вільних виборів. 31 серпня 1996 року у Хасав'юрті було укладено мирну угоду, за якою російські війська повинні були повністю виведені з Чеченської Республіки Ічкерії до 31 грудня 1996 року, а укладення положення про міждержавні стосунки між Чеченською республікою та Російською Федерацією відкладалось до 2001 року. 30 вересня 1999 року в інтерв'ю російській газеті «Коммерсант» глава уряду Росії Володимир Путін повідомив, що нової війни з Чечнею не буде і цього ж дня надвечір танкові підрозділи російської армії увійшли на територію Наурського і Шелковського районів Чечні з боку Дагестану та Ставропольського краю. Війна, яка офіційно іменувалась контртерористичною операцією, тривала понад 10 років і забрала життя більше 20 тисяч військових і 125 тисяч цивільних людей.

Зазнавши поразки у Першій Чеченській війні, 31 серпня 1996 року у Хасав'юрті Росія була змушена укласти мирну угоду, за якою російські війська були виведені з Чеченської Республіки Ічкерії, а положення про міждержавні стосунки між Чеченською республікою та Російською Федерацією відкладались до 2001 року. Багато впливових політичних і військових кіл Росії вважали, такий стан речей ганебним і дотримувались думки, що приклад Чечні можуть наслідувати інші національні автономії в складі РФ. Проте ідея війни не була домінуючою в оточенні президента Єльцина і лише після дефолту 1998 року, коли економіка Росії зазнала краху, а уряд після численних реорганізацій очолив Володимир Путін, ідея швидкої переможної війни, яка консолідує суспільство і вирішить проблему сепаратизму, була схвалена.

Приводом до неї стало вторгнення незаконних чеченських формувань «Ісламської миротворчої бригади» Шаміля Басаєва в Дагестан в середині серпня 1999 року. Після місяця боїв чеченці були змушені відійти назад, натомість в середині вересня кілька російських міст постраждали від терористичних актів, коли в результаті вибухів загинуло понад 300 чоловік у містах Буйнакськ, Москва і Волгодонськ. Поклавши відповідальність за них на північно-кавказькі терористичні групи і звинувативши владу Чечні у неспроможності контролювати ситуацію в республіці, 18 вересня російські війська заблокували весь кордон з Чечнею, а 23 вересня Борис Єльцин підписав указ про створення спеціального військового угруповання для проведення контр-терористичної операції.

Цього ж дня російські війська почали масоване бомбардування Грозного та його околиць, а 30 вересня 1999 року — увійшли на територію Чечні. Використовуючи артилерію та авіацію, росіяни до 16 жовтня зайняли третину республіки, а до грудня контролювали всю її рівнинну частину.

З весни 2000 року центр опору російським військам перемістився в гори, де розгорнулись активні партизанські дії. У боротьбі за контроль над Чечнею Кремль зробив ставку не лише на грубу військову силу, але й на переманювання на свій бік видатних постатей сепаратистів. Після того як президент Ічкерії Аслан Масхадов в березні 2000 року був фактично усунутий від влади і очолив чеченський збройний опір, на чолі промосковської адміністрації Чечні став головний муфтії Ічкерії Ахмат Кадиров, який ще влітку 1999 року намагався усунути Масхадова від влади, а з початком російського вторгнення разом із польовими командирами братами Ямадаєвими перейшов на бік федеральних військ.

До кінця 2004 року, після знищення Масхадова і більшості польових командирів активність партизанського протистояння в Чечні пішла на спад і 16 квітня 2009 року Друга Чеченська війна вважається завершеною. За час її найактивнішої фази в 1999-2002 роках загинуло понад 6 тисяч російських і 16 тисяч чеченських військових і понад 125 тисяч мирних жителів. Аслан Масххов був убитий в 2005 році

спецпризначеннями ФСБ. Він на рік пережив Ахмата Кадирова, загиблого у 2004 році в результаті теракту через сім місяців після обрання президентом Чечні. Його син, Рамзан, став президентом Чечні в 2007 році.

Таким чином, цей конфлікт має антидемократичний, антинародний характер, є продовженням політики геноциду відносно чеченського народу. Відповідає інтересам певної групи фінансово-економічних та політичних діячів двох сторін. Тому війна в Чечні — війна не народу РФ, а російського політичного режиму, війна чекістів, які звикли придушувати інакомислення силовими методами, не бажаючи вести переговори мирним шляхом. З самого початку ця акція керівників країни була засуджена російським та світовим суспільством.

Конфлікт в Чечні лише за кілька років зазнав справжньої еволюції від національно-визвольної боротьби до релігійної війни. У свідомості покоління чеченці були обраним народом, який не тільки боровся проти узурпатора за свою свободу і збереження ідентичності, але також за гідне місце для ісламу в їхній культурі та традиціях. Релігія, яка навіть під час першої чеченської війни мала досить обмежений вплив на мотивацію повстанців, під час другої війни і в XXI ст. стала грати вирішальну роль. Дві чеченські війни показали, наскільки важливою є для Росії підтримка міжнародного престижу після розпаду Радянського Союзу. Основним завданням РФ було зберегти зону впливу на пострядянському просторі. На практиці реальної політики значить зосередження на силових методах в реалізації національних інтересів, ігноруючи при цьому морально-етичні проблеми. Боротьба за Чечню — це змагання за сфери впливу, утримання яких є надзвичайно важливим для збереження великодержавних амбіцій Росії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гакаев Дж. Чеченский кризис: Истоки, итоги, перспективы: (Политический аспект). М., 1999.
2. Забытый геноцид (часть 1). - zvezda.ru/politics/2006/10/13/genocide_1.htm М. Канич. Журнал «Полярная Звезда». 13.10.2006.
3. Новітня історія Вітчизни. XX століття: Підручник. для студентів. вище. навчальний інструмент: У 2-х томах / За ред. А. Ф. Кисельов, Є. М. Щегін. - М.: Гуманіт. зд. Центр ВЛАДОС, 1999. - Вип. 2 - сторінка 404
4. Торукало В.П. Нация: история и современность. М., 1996. 320 с.

REFERENCES

1. Gakaev J. Chechen crisis: Sources, results, prospects: (Political aspect). M., 1999.
2. Forgotten genocide (part 1). - zvezda.ru/politics/2006/10/13/genocide_1.htm M. Kanich. The magazine "Polar Star". 10/13/2006.
3. New History of the World. XX table: Pidruchnik. for students. food. first tool: 2 volumes / Ed. A. F. Kiselov, Є. М. Shchegin. -M.: Humanity. health Center VLADOS, 1999. - VIP. 2 - side 404
4. Torukalo V.P. Nation: history and modernity. M., 1996.320 s.

УДК 323.281:94(477) «1937–1938»

Гордієнко Євген,
студент магістратури ННІ історії та філософії
СумДПУ імені А. С. Макаренка
Суми, Україна

ПОЛІТИЧНІ РЕПРЕСІЇ ПРОТИ ЕТНІЧНИХ НІМЦІВ НА УКРАЇНІ У 1937 – 1938 рр.

Стаття присвячена висвітленню політичних репресій 1937–1938 рр. по відношенню до етнічних німців України. Доведено, що політичні репресії проти етнічних німців носили злочинний характер, тому що у переважній більшості були сфабриковані органами державної безпеки СРСР.

Ключові слова: репресії, національні меншини, етнічні німці.

Гордиенко Е. Политические репрессии против этнических немцев на Украине в 1937 - 1938 гг. Статья посвящена освещению политических репрессиях 1937-1938 гг. По отношению к этническим немцам Украины. Доказано, что политические репрессии против этнических немцев носили преступный характер, так как в подавляющем большинстве были сфабрикованы органами государственной безопасности СССР.

Ключевые слова: репрессии, национальные меньшинства, этнические немцы.

Gordienko E. Political repressions against ethnic Germans in Ukraine in 1937 – 1938. The article is devoted to coverage of political repressions of 1937-1938. In relation to the ethnic Germans of Ukraine. It was proved that political repressions against ethnic Germans were criminal in nature, since the vast majority were fabricated by the state security organs of the USSR.

Key words: repression, national minorities, ethnic Germans.

Проблема політичних репресій є актуальною в умовах сьогодення. У 1937 – 1938 рр проти багатонаціонального населення України були проведені масові політичні репресії. Вони безпосередньо торкнулися німецької меншини, представники якої проживали на території України. Підставою для проведення репресій був оперативний наказ наркома внутрішніх справ СРСР М.І. Єжова номер. 00447 «Про операцію з репресування колишніх куркулів, карних злочинців, та інших антирадянських елементів» від 30 липня 1937 р. У